ΞΕΛΙΝΙΖΩ

Φίλος ἐξ Ἴμβρου τῶν Σφακίων τῆς Κρήτης μὲ ἐβεβαίωσεν ὅτι οἱ συμπατριῶταί του μεταχειρίζονται τὸ ῥῆμα ξελινίζω ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ καθ' ὑπερβολὴν χαίρω, μὲ ἠρώτησε δὲ πόθεν ἡ λέξις καὶ ἡ σημασία της.

Ἵνα τις δώσῃ ἱκανοποιητικὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐρώτησιν, πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν διὰ τίνων μέσων ἐγίνετο τὸ κυνήγιον καὶ παλαιότερον καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους.

Οἱ Βυζαντινοὶ λοιπὸν πρόγονοι ἡμῶν ἐθήρευον μεταχειριζόμενοι ἢ ἰξόβεργα, ἢ τόξα, ἢ ὄρνεα (ἱέρακας, φάλκωνας, πετρίτας ἀετοὺς κτλ.), ἢ ἀκόντια, ἢ λαγωβόλα, ἢ παρδάλεις, ἢ καὶ δίκτυα θηρευτικά. Τὰ τελευταῖα ταῦτα, κατ' ἀρχαίαν παράδοσιν, ἐκάλουν δημωδῶς καὶ λινάρια[1], τὴν χρῆσιν δὲ τῆς λέξεως ταύτης πιστοποιεῖ κατὰ τὸν ΙΒ´ αἰῶνα ὁ Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος προσθέτων ὅτι οἱ σύγχρονοί του τὸ ἐκφεύγειν τῶν δικτύων ἔλεγον ἐκλινίζειν· «Λίνον δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τῆς νηὸς ἱστίων λέγεται, καὶ ἐπὶ δικτύων κυνηγετικῶν, ὅθεν καὶ τὸ διελινήσατο ὁ λαγωός, τουτέστιν ἐξελίνησεν, ἤτοι διεξέφυγε τὰ λίνα. Καὶ φυλάττεται ἡ ῥητορικὴ αὕτη λέξις ἔτι νῦν παρὰ πολλοῖς τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, οἳ καὶ τὰ τοιαῦτα λίνα λινάριά φασιν» (574.30)· καὶ πάλιν «Τὰ δὲ λευκὰ ἱστία λινᾶ εἶναι δοκεῖ, διὸ καὶ λίνα τὰ τοιαῦτα λέγονται ὁμωνύμως τοῖς δικτύοις, ὧν ἡ κλῆσις μέχρι καὶ νῦν φέρεται παρά τε ἄλλοις καὶ τοῖς περί που τὴν Παμφυλίαν, οἳ λινάριά τε καλοῦσι τὰ θηρατικὰ δίκτυα, καὶ ὅτε δὲ ζῷον ἐμπεσὸν αὐτοῖς ἐκφύγῃ, ἐκλινίσαι φασὶν αὐτό, ῥητορικῶς φράζοντες» (1452.60).

Τὸ ἐκλινίζω, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο καὶ παλαιότερον, ἀφ' οὗ ὁ Ἡσύχιος ἐν τῷ λεξικῷ του παραδίδει ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας ὡς ἑρμήνευμα τὸ διαλινίζω[2], τὸ ἐκλινίζω, λέγω, μαρτυρεῖ βραδύτερον κατὰ τὸν ΙΓ´ αἰῶνα Γρηγόριος ὁ Κύπριος, γράφων ἐν ταῖς παροιμίαις του· ἐκπερδικίσαι[3]· καὶ ἐκλινίσαι[4]· ἐπὶ τῶν διαδιδρασκόντων τοὺς θηρευτάς.

---

[1] Οἱ ἀρχαῖοι, ὡς γνωστόν, τὰ ἐκάλουν λίνα.

[2] Διαπερδικίσαι· διαλινίσαι καὶ διαφυγεῖν. Τὸ διαλινίσαι τοῦτο καὶ παρ' Ἡσυχίῳ καὶ ἐν τῷ Μ. Ε. (269.37) παρεφθάρη εἰς διαλαλῆσαι. Τὸ αὐτὸ ῥῆμα ὑπόκειται ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ Ἡσυχίου διεννήσατο· ἐξέφυγε, ἣν ὀρθῶς διώρθωσεν ὁ A. Meineke (Comicorum Greecorum fragmenta 4.634) διελινήσατο· ἐξέφυγε.

[3] Γρηγ. Κυπρίου, Παροιμ. 3.3 (Leutsch-Schneidewin, Paroeniographi Graeci 2.110.15). Τὸ ἐκπερδικίζω θὰ ἦτο δημῶδες κατὰ τὸν μεσαίωνα, ἀφ' οὗ καὶ σήμερον δημωδῶς τὸ ξεπερδικίζω (Πάρος) ἢ ξεπερδικιάζω (Ι. Βενιζέλου, Παροιμίαι δημώδεις 2 σ. 80 ἀρ. 112) σημαίνει ἐκφεύγω.

[4] Τὸ ἐκλινίσαι τοῦτο παρανοηθὲν διωρθώθη, ἄνευ ἀνάγκης, εἰς ἐκκλῖναι, πρὸ αὐτοῦ δ' ἐγράφη καὶ ἢ ἤτοι πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ δῆθεν χάσματος.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:07:15 EEST - 167.114.118.212

Ἐκ τοῦ ἐκλινίζω λοιπὸν τούτου προῆλθεν ἀναμφιβόλως τὸ σημερινὸν Κρητικὸν ξελινίζω[1], ὅπερ, συμφώνως πρὸς τἀνωτέρω, ἐσήμαινεν ἀρχικῶς ἐκφεύγω τῶν δικτύων καὶ ἐλέγετο κυρίως ἐπὶ θηραμάτων. Ἐπειδὴ δὲ φυσικὸν εἶναι τὸ ἀπαλλασσόμενον τῶν δικτύων καὶ τοῦ κινδύνου θήραμα νὰ χαίρῃ σφόδρα ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ, διὰ τοῦτο κατήντησε νὰ σημαίνῃ νῦν τὸ ῥῆμα χαίρω ὑπερβαλλόντως.

Καὶ μία γραμματικὴ παρατήρησις δὲν θὰ εἶναι, ἴσως, ἄσκοπος. Ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀναγινώσκεται συχνὰ ἐκλινῆσαι, ἐντεῦθεν δ᾿ ὁ Θησαυρὸς καὶ τὰ λεξικὰ ἔπλασαν ῥῆμα ἐκλινέω ἢ ἐκλινάω. Νομίζω ὅτι, ὡς παρ᾿ Εὐσταθίῳ (1452.62), τῷ Γρηγορίῳ Κυπρίῳ καὶ παρ᾿ ἡμῖν νῦν, οὕτω καὶ παλαιότερον ἐκλινίζω θὰ ἔλεγον, ὡς καὶ ἐκπερδικίζω καὶ διαπερδικίζω[2]. Αἰτία τῆς πλάνης εἶναι ὁ ἰωτακισμός. Μήπως καὶ παρ᾿ Ἡσυχίῳ δὲν φέρεται διαπερδικῆσαι καὶ ἐκπερδικῆσαι;

ΦΑΙΔΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ

[1] Τὸ ξελινίζω λέγεται νῦν καὶ ἐν Κάμπῳ τῆς Ἀβίας τῆς Μάνης, σημαίνει ὅμως κτυπῶ τὸ ξηρὸν λινάριον, ἵνα ἐκπέσῃ ὁ σπόρος αὐτοῦ.

[2] Κατὰ τὸ ξελινίζω λέγουσι σήμερον ἐν Σάμῳ καὶ ξιδιχτίζου (ἐκδικτίζω)=ἀπαλλάττομαι τῶν δικτύων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:07:15 EEST - 167.114.118.212